

Od autorki

Twórczość Karola Szymanowskiego oraz jej miejsce w polskim i światowym dorobku kultury nie podlega dyskusji, a sam Szymanowski został uznany za najwybitniejszego kompozytora polskiego od czasów Fryderyka Chopina. Zainteresowanie dorobkiem Karola Szymanowskiego znacząco wzrosło po drugiej wojnie światowej, a szczególnie na przełomie XX i XXI wieku, o czym świadczy między innymi duża liczba nagrań dokonanych i wydanych zarówno przez firmy polskie, jak i zagraniczne. Z najwyższym uznaniem należy odnieść się do badań Kornela Michałowskiego, których wyniki zostały opublikowane w fundamentalnych pracach uwzględniających także dyskografię Szymanowskiego, ale kończą się one na roku 1991; ponadto – ze zrozumiałych względów – zawierają dostępne wówczas dane, które powinny być w miarę możliwości uzupełnione. Podjęłam się tego niełatwego zadania, zdając sobie sprawę z tego, że dotarcie do wszystkich wydanych nagrań utworów Karola Szymanowskiego lub jemu poświęconych jest właściwie niemożliwe. Inicjatywa stworzenia *Dyskografii* należy do Sekcji Naukowej Towarzystwa Muzycznego im. Karola Szymanowskiego, której przewodniczyła Pani Elżbieta Jasińska-Jędrosz. Projekt ten został wsparty przez Pana dr. Karola Rafała Bulę, ówczesnego Prezesa, a obecnie Prezesa Honorowego Towarzystwa.

Prace nad *Dyskografią Karola Szymanowskiego* były dla autorki wyzwaniem ze względów organizacyjnych i metodologicznych, wiele bowiem nagrań ukazało się poza Polską, nie wszystkie zostały zgromadzone w czołowych polskich fonotekach, nie wszystkie także znalazły odbicie w wydawnictwach bibliograficznych.

Powstawaniu *Dyskografii* towarzyszyło zrozumienie i życzliwość przede wszystkim wspomnianego Pana dr. Karola R. Buli oraz Pani Elżbiety Jasińskiej-Jędrosz. Wyrazy wdzięczności kieruję do kolekcjonerów, którzy udostępni mi swoje zbiory, a recenzentowi, Panu dr. Mieczysławowi Kominkowi, dziękuję za kompetentne i cenne uwagi. Wdzięczna jestem Pani prof. dr hab. Zofii Helman i Panu prof. dr. hab. Romanowi Lasockiemu za rekomendację opracowania do druku oraz wszystkim pracownikom instytucji, z którymi miałam przyjemność kontaktowania się podczas prowadzonych badań. Na podziękowania zasługują także osoby, które bezpośrednio przyczyniły się do nadania ostatecznego kształtu publikacji: Pani redaktor Małgorzata Kozłowska oraz Pan Andrzej Dybowski. Dziękuję też moim najbliższym za wyrozumiałość i wsparcie.

Mam świadomość, że niniejsza publikacja nie wyczerpuje tematu nagrań utworów Karola Szymanowskiego (może w przyszłości zostaną opublikowane na przykład recenzje zarejestrowanych utworów). Z wdzięcznością przyjmę wszelkie konstruktywne uwagi, a z pokorą – uwagi krytyczne. Mam nadzieję, że *Dyskografia* przyczyni się do poszerzenia wiedzy o losach twórczości Karola Szymanowskiego w dziedzinie fonografii i funkcjonowaniu dorobku tego wybitnego kompozytora w światowej kulturze muzycznej.

Założenia i metodologia publikacji

Dyskografia Karola Szymanowskiego jest pełnym wykazem nagrań kompozytora, dokonanych na różnych nośnikach dźwięku w okresie od pierwszego ćwierćwiecza XX wieku do połowy 2015 roku (wraz z ich reedycjami). Wyszczególniono zatem nagrania na rolkach pianolowych do około końca lat dwudziestych XX wieku, na szelakowych płytach gramofonowych i patefonowych z tak zwanej ery nagrań akustycznych (do około 1925 roku), gramofonowych z okresu „nagrań elektrycznych” na płytach szelakowych i winylowych, wreszcie – na płytach długogrających i kompaktowych, które obecnie zdominowały rynek fonograficzny. W miarę możliwości odnotowano w *Dyskografii* wiele nagrań przeniesionych na nowsze nośniki dźwięku, ale uwzględniono też wydania równoległe lub reedycje dokonane w takiej samej technice, jak wydanie pierwsze. *Dyskografia Karola Szymanowskiego* zawiera opisy 2530 wydań nagrań.

Najstarsze nagrania, jakie zdołałam zidentyfikować i określić datę ich powstania, pochodzą z lat dwudziestych XX wieku. Felix Petyrek zarejestrował 10 października 1923 roku na rolce pianolowej Welte Mignon część *Masek* zatytułowaną *Błazen Tantris*, około 1923 roku Leon Podolski nagrał na rolce Ampico *Preludium* op. 1 nr 7, około 1925 roku (również na rolce tej firmy) Flora Gruenberg Zygmant nagrała *Etiudę* op. 4 nr 3, który to utwór w 1927 roku zarejestrowała na rolce Duo Art Myra Hess. Najwcześniejsze nagrania płytowe są datowane na przełom lat dwudziestych i trzydziestych ubiegłego wieku. W 1929 roku Ewa Bandrowska-Turska z Berlińską Orkiestrą Symfoniczną pod dyrekcją Friedera Weissmanna nagrała słynną arię Roksany, znaną jako *Pieśń Roksany*, z drugiego aktu opery *Król Roger*. Za pierwsze powojenne nagranie utworu Karola Szymanowskiego należy uznać *I Koncert na skrzypce i orkiestrę* op. 35 w wykonaniu Eugenii Umińskiej, zarejestrowany w 1945 roku. Wyraźny wzrost zainteresowania artystów i firm fonograficznych twórczością Szymanowskiego nastąpił w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku. Ukazało się wówczas wiele zapisów zarówno dokonanych wcześniej, jak i po raz pierwszy (m.in. większość pieśni), a na szczególną uwagę zasługuje jubileuszowe wielopłytowe wydawnictwo dzieł kompozytora oraz album z nagraniami wszystkich pieśni, wydany przez firmę Channel Classics Records dzięki staraniom Teresy Chylińskiej.

Ze zrozumiałych względów *Dyskografia* zawiera głównie nagrania muzyczne, ale odnotowano w niej także kilka wypowiedzi Karola Szymanowskiego nagranych dla czeskiego radia oraz głosów dotyczących twórczości kompozytora. Najpóźniejsze

spośród uwzględnionych w *Dyskografii* jest dokonane przez Szymona Nehringa w marcu 2015 roku nagranie *Wariacji b-moll* wydane przez Stowarzyszenie im. Ludwiga van Beethovena; premiera tej płyty miała miejsce w październiku 2015 roku.

Pod względem liczby edycji nagrań zdecydowany prym wiedzie *I Koncert skrzypcowy* op. 35 (125 wydań, w tym 4 nagrania fragmentów). Jego wykonawcami są wybitni artyści polscy i zagraniczni, wśród nich Eugenia Umińska, która jako pierwsza nagrała utwór oraz: Wanda Wiłkomirska, Kaja Danczowska, Dawid Ojstrach, Christian Tetzlaff i Konstanty Andrzej Kulka.

Wykonawcy najczęściej nagrywali jednak *Mazurki* op. 50, ale były to głównie poszczególne utwory lub ich opracowania (np. 66 wydań *Mazurka nr 1*), natomiast cały cykl nagrano 18 razy.

Kolejne miejsce w naszym „rankingu” zajmują „Mity”, które w całości nagrano 83 razy (w tym 2 opracowania), natomiast 115 to liczba nagrań poszczególnych utworów. Samodzielne nagranie *Źródła Aretuzy* z cyklu „Mity”, jakie udało mi się odnotować, ukazało się 96 razy, a ponadto 102 z pozostałymi częściami cyklu. Dowodzi to niezwykłej popularności tego utworu wśród artystów. Do wyjątkowych nagrań *Źródła Aretuzy* należy transkrypcja na skrzypce i orkiestrę, dokonana przez Grzegorza Fitelberga. Wraz z samodzielnie nagrany dwiema pozostałymi częściami, „Mity” liczą w *Dyskografii* 198 wydań.

Łączna liczba nagrań opery *Król Roger* wynosi 115. Wprawdzie odnotowałam „tylko” 21 nagrań całego utworu, ale nagrywano także fragmenty tego dzieła (m.in. sporadycznie: Finał, Monolog Rogera). Swoistym fenomenem jest aria Roksany z drugiego aktu opery (znana jako *Pieśń Roksany*), zarówno ze względu na liczbę nagrań w wersji oryginalnej, jak i – częściej – w transkrypcjach na głos z fortepianem, na wiolonczelę i fortepian, na orkiestrę oraz na skrzypce i fortepian w opracowaniu Pawła Kochańskiego (85).

Niniejsza praca odnotowuje liczne wydania *Nokturnu i taranteli* (79 „pełnych” nagrań, w tym 5 opracowań oraz 2 nagrania samego nokturnu i 8 taranteli). Wielokrotnie nagrywana i wydawana w formie reedycji była muzyka do baletu *Harnasie* (32 wydania całości utworu oraz 52 edycje fragmentów w wersji oryginalnej oraz w transkrypcji i opracowaniach).

Liczba niektórych innych wydań przedstawia się następująco: *Sonata na skrzypce i fortepian* miała 70 nagrań oraz 3 opracowania i jedno fragmentu, *II Koncert skrzypcowy* – 72 wydania, *IV Symfonia* – 64 wydania całości i 8 fragmentów, *III Symfonia* – 52 wydania całości i 2 fragmentów), *II Symfonia* – 36 wydań, *Stabat Mater* – 44 wydania całości i 7 fragmentów, cały cykl „Maski” – 54 wydania wersji oryginalnej i jedno opracowanie, a ponadto 19 wydań poszczególnych części, *II Kwartet smyczkowy* – 38 wydań w wersji oryginalnej, 2 opracowania i jedno nagranie fragmentu), *Romans* – 35 wydań, cykl „Metopy” – 37 wydań, *Wariacje b-moll* – 53 wydania, w tym 32 całości.

Cały cykl *Preludiów* op. 1 nagrano 29 razy, ale 54 wydania dotyczą poszczególnych utworów lub ich opracowań, a 2 – fragmentów, *Litania* miała 27 pełnych nagrań i jedno fragmentu. Odnotowano liczne nagrania całości i poszczególnych części *Pieśni kurpiowskich* op. 58 (łącznie 59 nagrań, w tym tylko 5 całości). *Pieśni muezina szalonego* op. 42 ukazały się 36 razy, *Kaprysy* 36 razy, *Pieśni księżniczki z baśni* miały 33 nagrania.

Wydania nagrań innych utworów były mniej liczne, a wiele z nich ukazało się tylko jeden raz. Niektóre utwory Szymanowskiego po raz pierwszy zostały utrwalone na nośniku dźwięku (CD) w XXI wieku (pomijam znaczną liczbę różnorodnych opracowań): *Bunte Lieder*, *Dans les prés fleuris*, 12 *Pieśni na głos i fortepian* op. 17, 5 *Pieśni* op. 13, 6 *Pieśni* op. 2, 6 *Pieśni* op. 20.

Wśród wykonawców – solistów i zespołów – jest wielu światowej sławy artystów polskich i zagranicznych, co świadczy o zasłużonym zainteresowaniu twórczością Szymanowskiego na świecie. Ze względów historycznych wymienię tylko pierwszych (udokumentowanych) wykonawców różnych utworów, których interpretacje zostały uwiecznione na rolkach pianolowych oraz różnego typu płytach. Są to: w latach 1919 [?] – 1925: Artur Rubinstein, Leon Podolski, Felix Petyrek; w latach 1925–1930: Walter Gieseking, Flora Gruenzberg Zygmant, Zygmunt Dygat, Marian Filar, Ewa Bandrowska-Turska; w latach trzydziestych XX wieku: Jakub Gimpel, Chór pod dyrekcją Stanisława Kazuro, Arthur Gremiaux, Witold Małcużyński, Rene Benedetti, Jewgienij Erdenka, Karol Szymanowski, Grzegorz Fitelberg, Józef Sziget, Wacław Niemczyk, Eugenia Umińska, Jascha Heifetz, H. Salloway; w latach czterdziestych: Malcolm Sargent, Jerzy Sulikowski, Raul Koczalski, Maria Drewniakówna, Grażyna Bacewicz; w latach 1951–1960: Julian Sitkowiecki, Johanna Martzy, Kwartet Walden, Maria Kunińska, Krystyna Szczepańska, Andrzej Hiolski, Witold Rowicki, Alina Bolechowska, Wiktor Bregy, Tadeusz Żmudziński, Lidia Kozubek, Dawid Ojstrach, Światosław Richter, Józef Prząda, Robert Collet, Roza Fajn, Józef Śmidowicz, Maria Bilińska-Riegerowa, Daniel Pollack, Barbara Hesse-Bukowska, Jadwiga Romańska, Stefania Woytowicz; w latach 1961–1980: Kwartet im. Borodina, Antonina Kawecka, Teresa Grzyboś, Hazel Holt, Halina Łukomska, Marta Gozdecka, Krystyna Szostek-Radkowa, Simon Woolf, Felicja Blumental, Alasdair Graham, Andrzej Bachleđa, Zofia Janukowicz-Pobłocka, Teresa Żylis-Gara, Magdalena Bojanowska, Krystyna Szostek-Radkowa, Jadwiga Gadulanka; w latach 1981–2000: Jerzy Romaniuk, Michał Korzistka, Colette Comoy, Bożena Betley, Paulina Stark, Izabella Kłosińska, Krystyna Rozbach, Karol Stryja, Barbara Zagórzanka, Claudia Barainsky. Fonograficznych prawykonań dzieł Karola Szymanowskiego w XXI wieku dokonali: Urszula Kryger, Piotr Beczała, Juliana Gondek, Joanna Domańska i Andrzej Tatarski oraz Piotr Pławner.

Zamiarem autorki *Dyskografii Karola Szymanowskiego* było podanie pełnych opisów wszystkich nagrań i ich reedycji. Publikacja jest więc dyskografią retrospektywną o ograniczonym zakresie tematycznym. Dołożyłam starań, aby jak najwięcej opisów dokonać z autopsji, lecz to zamierzenie okazało się nierealne, ponieważ nie mogłam bezpośrednio dotrzeć wszędzie tam, gdzie są obecnie zlokalizowane interesujące

nas nagrania, a o miejscu przechowywania wielu z nich nie ma dostatecznej wiedzy. Cennym źródłem informacji była literatura przedmiotu; mogłam również wykorzystać wiedzę zdobytą za granicą przy okazji innych badań, ale nie mam pewności, czy obecnie badane obiekty znajdują się tam, gdzie były kilka lub kilkanaście lat temu (mam na myśli głównie zbiory zgromadzone za naszą wschodnią granicą, ale także zbiory prywatne). Starłam się dotrzeć do jak największej liczby zachowanych obiektów i nagrań opisanych w różnorodnych drukach, ale niekiedy jedynym źródłem informacji o nagraniu był katalog biblioteczny lub katalog archiwalny instytucji gromadzącej zapisy dźwiękowe. Jeśli było to konieczne i możliwe, jako podstawę opisu dyskograficznego traktowałam nie tylko ogląd, ale i przesłuchanie. Wątpliwości może budzić wykorzystanie anonimowych informacji z internetu, ale jeśli były to jedyne dostępne dane o wydaniu nagrania, to – pomimo wszystko – uwzględniałam je.

Opis każdego nagrania zawiera maksimum wiadomości, jakie udało się uzyskać. W poszczególnych opisach części zasadniczej wszystkie elementy mają postać znormalizowaną: wykonawca/y, data i miejsce nagrania, produkcji oraz wydania, wydawca, wydawnictwo, z którego licencji korzystano, realizatorzy nagrania; opisy z autopsji ponadto mają pełną informację dotyczącą kompozytora, tytułu utworu oraz wykonawców, zaczerpniętą z materiałów stanowiących integralną część wydawnictwa danego nagrania (etykieta, koperta, dodatek drukowany). Zachowano autentyczną formę zapisu, wprowadzając jedynie znaki interpunkcyjne (znak równości zamiast ukośników w przypadku tłumaczeń, średniki pomiędzy wykonawcami, a ukośniki – dla oddzielenia poszczególnych elementów opisu).

Opisy z autopsji, uwzględniające specyfikę oryginalnych opisów występujących na nośnikach, są złożone mniejszą czcionką i stanowią odrębny blok. W przypadkach, gdy informacje zawarte w opisie budzą wątpliwości, są niewystarczające lub wręcz sprzeczne – podstawę rozstrzygnięć stanowi materiał dźwiękowy.

Materiał *Dyskografii* stwarzał poważne trudności metodologiczne w przypadkach nagrań przedwojennych i wczesnego okresu powojennego, a także reedycji. Ujawniły się one już w momencie, niezwykle istotnego dla każdej dyskografii, datowania. W niektórych przypadkach brakowało zarówno informacji, jak i racjonalnych przesłanek do określenia daty (roku) nagrania czy wydania. W źródłach występuje bowiem niekiedy nieprecyzyjne rozgraniczenie pomiędzy terminem nagrania a datą wydania. Tak jest zarówno na niektórych nośnikach dźwięku, jak i w katalogach firmowych oraz dyskografiach bieżących cząstkowych i handlowych. W innych przypadkach datowanie może budzić wątpliwości, ale dalsze badania z pewnością pozwolą zweryfikować ewentualne nieścisłości.

Czasem zbyt lakoniczne informacje o utworze lub nagraniu nie dawały podstaw do identyfikacji określonej pozycji dyskograficznej. Zachodziła wówczas konieczność podania własnej sugestii rozwinięcia danych źródłowych. Brakujące informacje, które udało się ustalić, zostały umieszczone w nawiasach kwadratowych.

Kolejny problem metodologiczny stwarzało zróżnicowanie materiału pod względem językowym. Z oczywistych względów za punkt wyjścia rozstrzygnięć natury językowej przyjęto fakt, że *Dyskografia* jest wydawnictwem polskim i nasz rodzimy język powinien być tu językiem wiodącym, o ile nie dotyczy oryginalnego nazewnictwa. Przyjęto zasadę, że nazwiska twórców i wykonawców w strefie głównej opisu zostaną podane w polskiej wersji językowej (w miarę możliwości – zgodnie z *Encyklopedią muzyczną PWM*), natomiast w opisie z autopsji – w wersji podanej w źródle.

Zgodnie ze zwyczajem, zauważone błędy merytoryczne zostały zasygnalizowane wykrzyknikiem w nawiasie kwadratowym.

Ze względu na historyczny charakter wielu nagrań uwzględnionych w *Dyskografii*, w tytułach i incipitach pozostawiono występujące tam formy gramatyczne. W opisach z autopsji została konsekwentnie zastosowana obowiązująca w opisach bibliograficznych transliteracja (głównie tytułów i nazwisk zapisanych w źródłach grażdanką).

Konstrukcja pracy

Całość *Dyskografii Karola Szymanowskiego* składa się z trzech podstawowych części: w pierwszej znalazły się informacje precyzujące zakres pracy, przyjętą metodologię, omawiające źródła. Tam też znajduje się bibliografia i spis utworów. Druga część – podstawowa – to katalog nagrań, natomiast w części trzeciej są zamieszczone indeksy.

Dyskografia jest retrospektywnym katalogiem nagrań dokonanych lub wydanych w okresie określonym w założeniach pracy. Autorka ma świadomość, że postulat kompletności nie został w niniejszej pracy zrealizowany, czego główną przyczyną są trudności w dotarciu do wielu nagrań, także w licznych dostępnych źródłach, które również nie są kompletne. Opisy uwzględniają w zasadzie dokumenty dźwiękowe publikowane, czyli tak zwane komercyjne, z wyjątkiem niewielkiej liczby nagrań wydanych prywatnie, które nie weszły do obiegu rynkowego. W *Dyskografii* nie uwzględniono nagrań archiwalnych, pomimo iż na przykład w Archiwum Polskiego Radia czy w londyńskim British Sound Archives jest ich dość duża liczba.

Katalog nagrań jest ułożony alfabetycznie według tytułów utworów Karola Szymanowskiego.

Obiektem opisu jest utwór (w przeciwieństwie do zasady stosowanej w bibliotekach, gdzie opisuje się jednostkę inwentarzową, czyli w przypadku nagrań – płytę, rolkę pianolową lub wałek fonograficzny). W założeniu opis zawiera wszystkie elementy identyfikujące konkretne nagranie, ale – niestety – nie zawsze to założenie mogło być konsekwentnie realizowane, dane w źródłach często są bowiem

niekompletne oraz trudne lub wręcz niemożliwe do uzupełnienia i weryfikacji. Dopełnieniem opisu jest bibliografia dotycząca nagrania utworu (dotycząca płyty – patrz *Indeks źródeł*).

W przypadku utworów wieloczęściowych wprowadzono dwustopniową hierarchię prezentacji danych: jako pierwszy występuje tytuł nadrzędny cyklu lub utworu scenicznego, kompozytor (jeśli nie jest to Karol Szymanowski), a następnie tytuł fragmentu – części.

Korzystanie z *Dyskografii* niewątpliwie ułatwią indeksy osobowe oraz rzeczowe (tytułów płyt i źródeł). *Indeks twórców i wykonawców* dotyczy kompozytorów i autorów opracowań, autorów tekstów, librecistów, tłumaczy, a także realizatorów nagrania. Istotnym dopełnieniem informacji są odsyłacze do prawidłowej wersji danego hasła. Hasło w tym indeksie zawiera: nazwisko, imię/imiona, otczestwo, wersje nazwiska występujące w całej dyskografii oraz numery dokumentów z nim związanych.

Indeks tytułów utworów – to najbardziej obszerny spośród czterech indeksów. W układzie alfabetycznym podano w nim wszystkie wersje (także oboczne, równoległe i błędne), jakie występują w opisach z autopsji i uwzględnionych w *Dyskografii* źródłach. Tytuł nadrzędny wyeksponowano wersalikami; incipity utworów zapisano kursywą. Wszystkie wersje nie będące tytułem oryginalnym, ujednoliconym, są do niego odesłane. W przypadku utworów wieloczęściowych i cyklicznych zastosowano hierarchię dwustopniową: tytuł nadrzędny całości, a następnie tytuły nagranych fragmentów. Hasło w tym indeksie składa się z ujednoliconego tytułu utworu oraz tytułu nagranych fragmentów.

W *Indeksie źródeł* najpierw podano nazwę firmy w formie przyjętej dla niniejszej pracy, następnie zamieszczono informacje o dodatku tekstowym lub innych tekstach towarzyszących danemu obiektowi. Dołączono wybraną literaturę dotyczącą całego nośnika dźwięku, lokację oraz numery pozycji w *Dyskografii*. Publikację zamyka *Indeks tytułów płyt*.

Omawiana praca ma charakter dyskografii retrospektywnej – częściowo prymarnej i zawiera opisy nagrań wydanych; wyjątek stanowi niewielka liczba nagrań nieopublikowanych, które jednak nie są nagraniami archiwalnymi. *Dyskografii* nie można zatem traktować jako katalog nagrań całkowicie zgodny z normą opisu bibliograficznego, chociaż opis uwzględnia wszystkie elementy przewidziane normą dla dokumentu dźwiękowego.

Proweniencja opisów

W trakcie gromadzenia materiałów do *Dyskografii Karola Szymanowskiego* korzystałam z dostępnych źródeł dotyczących tematu. Wiele opisów sporządziłam z autopsji, a inne źródła potraktowałam pomocniczo. Wykorzystałam też swoją wiedzę na temat kolekcji

instytucji i zbiorów prywatnych w kraju i za granicą. W latach 1992–2000 prowadziłam w kilku placówkach zagranicznych badania dotyczące innych zagadnień i przy tej okazji zbierałam materiały do *Dyskografii*. Później nie miałam możliwości zaktualizowania zebranych wówczas danych.

Poza granicami kraju najwięcej informacji z autopsji zebrałam w londyńskim British Sound Archives oraz w Polish Museum of America w Chicago. Pojedyncze nagrania utworów Karola Szymanowskiego znalazłam w narodowych bibliotekach Moskwy, Kijowa, Wilna i Rygi oraz w Staatlichenbibliothek in Berlin. Wiele fonogramów miałam okazję opisać z autopsji dzięki uprzejmości prywatnych kolekcjonerów: dr. Michała Ambroziaka, Pawła Bagnowskiego, prof. Lidii Kozubek, Stefana Kruczkowskiego, prof. Romana Lasockiego, Bogny Lewtak-Baczyńskiej, prof. Ewy Łętowskiej, Adama Mańczaka, dr. Kacpra Miklaszewskiego, Włodzimierza Pięły, Anny Skrzyńskiej, Paula Sovalata. Opisywałam też obiekty ze zbiorów własnych.

Instytucje, których zbiory wykorzystałam w niniejszej pracy, to:

- Biblioteka Narodowa w Warszawie – Zakład Zbiorów Dźwiękowych i Audiowizualnych,
- Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu,
- Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu,
- Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego (gdzie również znajduje się kolekcja fonograficzna Towarzystwa Muzycznego im. Karola Szymanowskiego),
- Centralne Archiwum Fonofotofilmowe (Fonofotofilmov Archiv) w Kijowie,
- Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego,
- Katedra Muzykologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,
- Muzeum Historii i Literatury w Rydze,
- Muzeum Historii Lwowa we Lwowie (L'vivs'kij Istorijnyj Muzej),
- Muzeum Polskie w Ameryce (The Polish Museum of America) w Chicago,
- Narodowy Instytut Fryderyka Chopina w Warszawie,
- Niemieckie Archiwum Muzyczne (Die Deutsche Musikarchiv) w Berlinie,
- Państwowa Biblioteka (Gosudarstwiennaja Biblioteka) w Moskwie,
- Państwowa Biblioteka w Berlinie (Staatsbibliothek zu Berlin),
- Polskie Radio w Warszawie – Archiwum,
- Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie,
- Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi,
- Zbiory prywatne.

Miałam także okazję badać kolekcje w innych placówkach (m.in. w sofijskiej Bibliotece Narodowej im. św. Cyryla i Metodego), ale nie znalazłam w nich nagrań utworów Karola Szymanowskiego. Niestety, okoliczności pozamerytoryczne nie pozwoliły na gruntowne spenetrowanie innych zbiorów, lecz literatura przedmiotu jest na tyle bogata, że w znaczącym stopniu rekompensuje tę niedogodność. Trzeba przyznać, że

badania w niektórych spośród wymienionych instytucji (z wyjątkiem Biblioteki Narodowej w Warszawie i Muzeum Polskiego w Ameryce) nie są wyczerpujące pod kątem tematu niniejszej pracy z przyczyn pozamerytorycznych.

Źródła drukowane to przede wszystkim katalogi i dyskografie „generalne” lub przedmiotowe – druki zwarte lub ulotne, katalogi firmowe i handlowe współczesne nagraniem, pochodzące z lat dwudziestych i trzydziestych ubiegłego wieku – i retrospektywne, późniejsze. Ten obszerny materiał wymagał krytycznego potraktowania, weryfikacji, licznych uzupełnień.

Układ opisu dokumentu dźwiękowego

Opisy nagrań zamieszczone w dyskograficznej części pracy zawierają informacje z autopsji, z etykiet oraz ze źródeł pośrednich, głównie drukowanych, chociaż w nielicznych przypadkach zamieściłam informacje zaczerpnięte z internetu, ale – jak wspomniałam – traktuję je jako dane pomocnicze.

Poszczególne bloki dotyczące nagrań danego utworu są poprzedzone tytułem. Opisy poszczególnych nagrań starałam się uporządkować chronologicznie według daty nagrania utworu, ale wobec jej braku w wielu przypadkach uwzględniałam moment wydania lub pomijałam w opisie ten element.

W założeniu opis ma następujący układ:

- **FIRMA FONOGRAFICZNA** i numer wydawniczy;
- imię i nazwisko lub nazwa wykonawcy;
- data i miejsce nagrania, instytucja sprawcza;
- data produkcji (ewentualnie);
- data wydania i firma wydawnicza;
- realizatorzy nagrania i wydania (w kolejności podanej przez wydawcę, z ograniczeniem do dwóch w zasadzie funkcji; pozostałe osoby zostały zbiorczo wymienione po słowie „ponadto”);
- cechy fizyczne nośnika: rodzaj nośnika, system zapisu, szybkość obrotów, średnica płyty lub szerokość rolki; następnie łączny czas nagrania na danym nośniku i usytuowanie na nim opisywanego utworu;
- opis z autopsji.

Materiały źródłowe

Wspomniałam już wcześniej o wykorzystanych źródłach, tu dodam zatem, że druki zwarte i inne mają różną wartość merytoryczną, niektóre są powieleniem innych. Traktowałam je wówczas jako materiał uzupełniający. Dotyczy to głównie okresowo wydawanych dodatków do głównego katalogu danej firmy.

Poniższy wykaz źródeł (w układzie alfabetycznym, według symboli nadanych dla potrzeb tego opracowania), z krótką charakterystyką każdego z nich, zawiera wszystkie pozycje drukowane – druki zwarte, ulotne i czasopisma, w których znajdują się dyskografie i które zostały wykorzystane w niniejszej pracy.

Wykaz źródeł

1001 albumów. Informacje i recenzje dotyczące wybranych nagrań muzyki klasycznej, w tym wielu polskich. Wersja polskojęzyczna (960 stron), przetłumaczona z anglojęzycznego oryginału.

APR. Dodatek drukowany do albumu z kompletem nagrań.

Autopsja

Col10^o. Katalog handlowy obejmujący w dwóch zeszytach miesiące IV–IX 1931 roku. Zawiera wykaz nagrań firmy Columbia wydanych na płytach o średnicy 25 cm. W opisie podano nazwisko kompozytora lub autora tekstu, tytuł utworu w języku angielskim, numer katalogowy, datę i miejsce nagrania, rok wydania, w większości przypadków także numer matrycy. Publikacja anglojęzyczna, 312 stron.

ColBR. Katalog handlowy „najnowszych” nagrań polskiej filii firmy Columbia na rok 1930 wydany przez Bronisława Rudzkiego w Warszawie. Opisy ułożone według wykonawców. W opisie podano tytuł utworu, kompozytora, wykonawcę. Publikacja polskojęzyczna, 96 stron.

CRPR. Wykaz około 13 tysięcy nagrań pianistów na rolkach pianolowych. Publikacja anglojęzyczna, ogółem 1417 stron.

D-APM. Pełny wykaz nagrań na rolkach pianolowych Duo-Art. Opisy nagrań podzielone na następujące działy: wykonawcy, kompozytorzy i aranżerzy; numery katalogowe – według rodzajów utworów. Noty biograficzne większości wykonawców. W opisie podano między innymi miesiąc i rok nagrania. Obszerny wstęp. Publikacja anglojęzyczna, 325 stron.

Decca'47-48. Katalog angielskiej firmy Decca.

DV. Wyczerpująca i starannie opracowana dyskopedia utworów skrzypcowych w układzie alfabetycznym według wykonawców. Podano pełne dane bibliograficzne każdego utworu, tytuły utworów w wersji oryginalnej, imię i nazwisko kompozytora oraz głównego wykonawcy i autora opracowania. W przypadku towarzyszącego pianisty ujawniono tylko inicjał jego imienia. Zamieszczono indeksy. Publikacja anglojęzyczna, 1004 strony.

GrCC:VI'77. Katalog firmy Gramophone.

Internet. Źródło potraktowane jako zastępcze lub pomocnicze.

KAmp. Katalog nagrań firmy Ampico na rolkach pianolowych.

KP. Katalog handlowy wydany w Warszawie; zawiera spis płyt Odeon, które ukazały się od dnia 1.10.1936 do 1.11.1938, ogólny spis płyt firmy Columbia oraz His Master's Voice do 1.11.1938 – ogółem 1387 opisów. Podział materiału dwoisty, mało precyzyjny: według środków wykonawczych oraz według gatunków. W opisie podano imię i nazwisko lub nazwę wykonawcy, numer płyty, tytuł utworu, w większości przypadków nazwisko kompozytora i autora aranżacji czy tekstu. Publikacja polskojęzyczna, 192 strony.

KSKM. Katalog autorstwa Kornela Michałowskiego. Publikacja polskojęzyczna.

KMichKS. Katalog dzieł Karola Szymanowskiego autorstwa Kornela Michałowskiego. Publikacja polskojęzyczna.

MEL. Katalog nagrań wydanych w Związku Radzieckim przez firmę Melodija. Publikacja anglojęzyczna, 832 strony.

MP'38. Olgierd Straszynski *Muzyka polska na płytach gramofonowych*. Artykuł z dyskografią w kilku odcinkach, zamieszczony na łamach czasopisma „Muzyka Polska” w roku 1938 (z. 4 s. 165–172, z. 5 s. 215–222, z. 6 s. 275–282). Zawiera wykaz utworów wydanych w dwudziestoleciu międzywojennym – do roku 1938. W opisie podano kompozytora, tytuł utworu, imię i nazwisko wykonawcy, rok lub datę nagrania i zawartość rewersu płyty. Publikacja polskojęzyczna, 25 stron.

Odeon. Katalog firmowy; zawiera „Ogólny spis płyt” Odeon do około 1938 roku, podzielony na szczegółowe spisy: według środków wykonawczych, gatunków muzycznych i pochodzenia etnicznego, spis alfabetyczny tytułów, spis numerowy płyt oraz spis kompozytorów „muzyki poważnej”. W opisie podano imię i nazwisko lub nazwę wykonawcy, numer płyty, tytuł utworu, nazwisko kompozytora i autora opracowania oraz tekstu; ogółem 2168 opisów. Publikacja polskojęzyczna, 274 strony.

Odeon'30. Katalog płyt firmy Odeon wydanych w Polsce do 1930 roku.

Opera. Przewodnik zawierający omówienie nagrań wybranych dzieł operowych, w tym także polskich. Publikacja anglojęzyczna.

Parl'32. Katalog wybranych płyt wydanych do 1932 roku przez polską firmę Parlophon.

Petrak. Katalog nagrań na rolkach pianolowych Duo-Art i kilku innych brytyjskich firm. Publikacja anglojęzyczna.

PRKS. Spis nagrań utworów Karola Szymanowskiego w Polskim Radio Warszawa.

RM. „Ruch Muzyczny” – czasopismo (dwutygodnik) poświęcone zagadnieniom muzycznym. Publikacja polskojęzyczna.

RMHMV. Spis nagrań His Master's Voice wydanych w latach 1939–1940.

Syrena Electro 1929 V-VII. Częstkowy katalog firmowy.

Syr'34:VII-XII. Częstkowy katalog firmy Syrena-Electro.

TMR. „The Talking Machine Review”. Wydawany w Wielkiej Brytanii anglojęzyczny miesięcznik poświęcony zagadnieniom fonografii. Publikuje m.in. dyskografie.

Voices Lp. 1, 4, 8. Katalogi wielu tysięcy nagrań oraz reedycji wydanych na płytach His Master's Voice. Układ według numerów wydawniczych. W opisie podano tytuł utworu, zwykle nazwisko kompozytora, datę nagrania, kolor etykiety, reedycje, niekiedy numer matrycy, informację o elementach towarzyszących oraz liczbę obrotów. Publikacja anglojęzyczna.

Po zakończeniu prac nad edycją *Dyskografii* zostały ujawnione nagrania, które nie są włączone do zasadniczej części niniejszej pracy.

Około 1970 roku Fundacja Kościuszkowska w Nowym Jorku wydała na płycie analogowej *Wariacje* op. 3 w wykonaniu Wiesława Szlachty (THE KOSCIUSKO FOUNDATION SP 1004).

Na płycie francuskiej firmy DUCHESNE 7144 ukazały się w 1985 roku utwory Karola Szymanowskiego (preludia, etiudy, mazurki, *Maski, Krakowiak*) w wykonaniu Patricka Dheura. Dla tej samej firmy (DUCHESNE DD 7110) *Źródło Aretuzy* zarejestrowała Irina Tseitlin z towarzyszeniem pianistki Dory Milanovej.

Na CD digital stereo SIMAX CLASSICS PSC 1115 w 1995 roku ukazały się *Mity* op. 30. Wykonawcami byli artyści norwescy: Lars-Erik ter Jung – skrzypce i Einar Henning Smebye – fortepian. Nagrania dokonano w lutym 1995 roku w Oslo. Czas nagrania: 72:50.

Na CD digital RELIEF CR 991095 w dniu 25 stycznia 2010 roku w Moskwie nagrano na żywo *III Symfonię*. Wykonawcami byli: Naira Asatryan – sopran, Wielka Orkiestra Radia Wszeczwiązkowego (Moskwa), chór moskiewskiej Akademii Chóralnej im. W. S. Popowa, chór chłopców moskiewskiej szkoły chóralnej im. A. W. Swesznikowa, dyrygował Władimir Iwanowicz Fiedosiejew. Czas nagrania: 70:55.

Utwory Karola Szymanowskiego nagrała także Danuta Dworakowska dla TONSTUDIO GEORG BONGARTZ (00990 AAP), a na płycie ARTE NOVA CLASSICS WDR 74321 75498-2 ukazało się 9 *Preludiów* Karola Szymanowskiego w wykonaniu Susanne Kessel.